

BABEŞ-BOLYAI UNIVERSITY, CLUJ-NAPOCA
FACULTY OF HISTORY AND PHILOSOPHY
” HISTORY. CIVILIZATION. CULTURE.” DOCTORAL SCHOOL

**CIUC SEAT AND NOBLES OF CIUC SEAT DURING THE TRANSILVANYAN
PRINCIPALITY**

DOCTORAL SUPERVISOR:

Prof. univ. dr. Rűsz-Fogarasi Enikő

PHD CANDIDATE:

Karda-Markaly Aranka

Cluj-Napoca

2021

TABLE OF CONTENTS

INTRODUCTION

RESEARCH HISTORY

WRITTEN SOURCES

RESEARCH METHODOLOGY

CIUC SEAT OF SZEKLERLAND

SETTLEMENT NETWORK OF CIUC SEAT IN THE SECOND HALF OF THE 16TH CENTURY AND THE 17TH CENTURY

SETTLEMENTS OF UPPER CIUC SEAT AT THE END OF THE 16TH CENTURY AND THE 17TH CENTURY

SETTLEMENTS OF LOWER CIUC SEAT AT THE END OF THE 16TH CENTURY AND THE 17TH CENTURY

THE ROLE OF CIUC SEAT IN NATIONAL POLITICS

PRELUDES OF THE ORDERS OF SIGHIȘOARA

THE DIET AT SIGHIȘOARA

EVENTS AFTER A TURBULENT TURN OF THE CENTURY

ACCESSION TO THRONE OF GABRIEL BÁTHORY AND THE SZEKLER

THE RELATIONSHIP BETWEEN CIUC SEAT AND GABRIEL BETHLEN

ERA OF THE RÁKOCZI PRINCES

CRITICAL YEARS

SZEKLER IN THE LAST DECADES OF THE PRINCIPALITY

LEAD OFFICEHOLDERS OF CIUC SEAT FROM THE SECOND HALF OF THE 16TH CENTURY THROUGH THE END OF THE 17TH CENTURY

RULING THE SZEKLER SEATS

OFFICEHOLDERS OF CIUC SEAT IN THE 16-17TH CENTURIES

Chief justices, chief captains

Vicejustices, vicecaptains

SOCIETY IN CIUC SEAT DURING THE TRANSYLVANIAN PRINCIPALITY

THE THREE ORDERS OF SZEKLER'S AND THEIR „PEOPLES OF SERVICE”

TIMES OF CHANGE – NOBLES OF CIUC SEAT IN THE 16-17TH CENTURIES

SZEKLER PRIMIPILII OR NOBLES OF ONE LOT (?)

PEOPLES OF SERVICE: VILLEINS, COTTERS, SERVANTS

EVERYDAY LIFE IN CIUC SEAT IN REFLECTION OF THE MATERIAL CULTURE

ARISTOCRATIC LIFESTYLE IN CIUC SEAT

SUMMARY

BIBLIOGRAPHY

ABBREVIATIONS

ARCHIVES

PUBLICATIONS

LITERATURE

ILLUSTRATIONS

APPENDIX

*CHARTER FOR MASS-NOBILIZING THE SZEKLER OF CIUC SEAT GIVEN BY
GEORGE RÁKÓCZI II, CAMP STROEȘTI, 1655*

INVENTORY OF THE CHURCH OF COZMENI, 1685

APPENDIX OF IMAGES

Szeklerland and its history raised the interest of numerous researchers over the last decades. This land and its inhabitants have always lived otherwise than other nationalities in Transylvania; different, sometimes favorable laws were applied to Székelys, and in exchange they had different commitments. Observing the various periods of time, we recognize an entirely distinct history of the Székelys in the Middle Ages and in the Early Modern Times. While for Hungary's history the watershed moment was the Battle at Mohács, and for Transylvania it was the time when the country split in three, research has found that for Székelyföld this moment is represented by the events that took place in 1562. Almost every book and article regarding the history of Székelys in the Period of the Principality starts with the phrase that 'after 1562 a new era has begun'. If we analyze the events of this period and the processes started in the Middle Ages we must agree with this

statement, because after the orders of Sighișoara the status and rights, but mostly the social relations of the residents of Székelyföld have turned over completely. The introduction of the *ius regium* (unapplied for this region before) and the sinking of the free Székelys into villeinage set on a process of feudalism never known before in county territories. However, the Székelys appear in the newly formed Transylvanian Principality as one of the Orders of the Principality and their elite members started playing roles in different political, diplomatic or military tasks in the interest of the country. In this way, the Székely Seats did not only hold an opinion in the parliament as a community, but the wealthy elites could also form the roleplaying of different Seats in key matters. Analyzing the history of Csík Seat and its approach to politics in the Period of the Principality, the above statement is entirely recognizable. Before explaining this thought, I'd like to outline the main themes and perspectives of my thesis and first of all clarify what I mean by Csík Seat. As well known, in the Period of the Principality, Csík Seat appears alongside Gyergyó and Kászon Seats, these two being sub-seats. With my research I will not concern these sub-seats (though in some cases I will mention them) mainly because they have been separately investigated already by others. Dezső Garda has written several books and articles of Gyergyó region and its history in the Early Modern Times, while Imreh István and Pataki József have published many articles and a monograph of Kászon Seat.

Although Sándor Pál-Antal, Judit Balogh, Dezső Garda and numerous other scholars have touched the history of Csík Seat along their own researches, a specific work focusing only on this territory and its residents has not been written yet. I believe my research regarding Csík Seat in the Period of the Principality is a supplementary work that will raise the interest of both the historians and a wider public. I start my research with a political history frame that will support the reader throughout the rest of the thesis making the small details in the history of the settlement and of the society more understandable. I determined the interval of my research between 1562–1690, analyzing in this time the Csík Seat that lies in the Ciuc Basin with all its 36 settlements, its general society but also its local elite and everyday stories. As I have mentioned before, in the Period of the Principality the Székelys were involved in national politics as one of the Orders of the Principality. Thus, in analyzing the region I considered important to first review and present the political roleplaying of Csík Seat in this period. This is a rather crucial matter in understanding the contemporary conditions of Csík. Those that lived here have not only took on roles in politics as a community (in electing the Prince or other jurisdictions) but the members of their noble families

have represented and affected the Seat's opinion with their personal decisions. During my research it became clearly visible what the consequences of these decisions were. After 1562 the nobles and 'lófő'-s have tried to enforce their right as a community, disregarding entirely the free-folk. On the other hand, eminent families like the Andrási's and Becz's, members of which were part of national politics (and were also relatives of each other), by taking different stands they've divided the population of Csík Seat. In 1571, at the election of Prince István Báthory a part of the people led by Andrási supported Gáspár Bekes, while the other part led by Pál Becz supported Báthory. This conflict led to a collision causing serious destructions among the population. Such two camps will not form anymore later on but at further elections and in other important political decisions the people in Csík will often have different opinions from other Seats, which I will try to present in detail.

To the previous topic closely relates the presentation of the local elite and officeholders (captain generals, chief justices) and the analysis of their involvement in contemporary politics. Based on written sources I've compiled a database of the officeholders' of Csík Seat between 1562–1690. While not complete, it is still the first such detailed database for this topic. In addition, there is a detailed examination of their scope of duties, as well as the analysis of the relationship-network of different personalities. These aspects extend our knowledge about the people of Csík in such way that we gain a better understanding about the functioning of the Seat. In this chapter, alongside introducing the officeholders, I'll present their political roleplays, careers and family relations. It becomes clear how much the career and course of life of some families in many cases depended on the elected Prince. Their rise, as well as their fall is closely related to the Ruler and his will. In Csík Seat there are several such examples. For example, losing the support of the Prince has forced the Andrási's to leave, while the Lázár family, thanks to their exceptional sense of diplomacy have survived the 16th century and kept almost all Seat offices in the 17th century for themselves or for members of related families (in our case, the Petki's). In officeholding, cousinship was very important and as a result in these offices of the 17th century Csík appeared magnates that originated from neighboring seats or counties. Family relations formed through marriages, thus they married either a member of a local noble family or had a previous relation to the Seat, for example on maternal side. The work of the local elite had an obvious effect on the settlement-history of Csík and on the everyday life of society. On one hand, the officeholders and the local elite who took

part in umpiring were the ones to form village-laws and on the other hand, the village meetings mostly took place in their manors.

In understanding the settlement-network in the Period of Principality in Csík Seat the different conscriptions (tax, military), lawsuit memorials, and various archive documents (e.g. estate-division certificates) provide the information's. The positioning of the villages may very well have been influenced by the environmental circumstances. It is interesting to see that in the most eastern region of Transylvania, a border zone, the villages of Csík also lie mostly on the eastern part of the basin. Positioning on this side benefits animal husbandry but it also means more prominent danger because of the attacks coming from east. To unfold this subject, I first compiled an extensive table about the settlements in Csík and their number of inhabitants based on different historical sources (tax conscription of 1567, population conscription of 1614). I ranked the villages according to the number of residents and then analyzed in detail the information recovered from the sources. From the various lists and conscriptions stands out that compared to other seats Csík Seat disposes of not only a large number of settlements but they are also considerably more populous. This obviously also affected the economical background of the people living here. A good example for this is when the Prince who possessed a considerable number of villein-estates in Székelyföld, thus in Csík too, distributed them among his loyalists after 1562, therefore the distributable villein-estates ran out and for the next persons that gained rank and arms it was only a grant of title without the estates. As a result, the layer of the so called 'armalists' has appeared. The local characteristics of the region have undoubtedly formed the situation. However, the church (sanctuary) extensions of the period are closely related to the expansion of the noble layer, because with a growing number of church-supporters came the need for more seats. The most significant donations, such as altars, church windows, roofing, etc. were obviously provided by members of distinguished families of the Seat. The 'lófő'-s, 'pedestrians' (infantry) and their servants like villeins and cotters were just as an integral part of the Seat's history like the nobles we've mentioned before. While the latter meant 1-2 % of the society, another considerable proportion in Csík was made up of those with 'lófő' status.

The chapter presenting the history and morphosis of the local society predominantly relies on information from censuses and lists. Based on them I analyze the proportion of different social layers in all reviewable villages of Csík. The laws of the parliament and the Székely-politics of the

Rulers had a well traceable effect on the local society. Additionally, the before mentioned political roleplay of the communal or local elite had also formed the fate of those living here. I analyze these in detail and present the relations between different groups: what it meant to belong to the military order (nobles, 'lófő'-s, pedestrians/infantry) or to those serving them (villeins and cotters), what were their rights and commitments. The last chapter presents the everyday life and lifestyle of those living here, predominantly that of the nobles', which strongly connects to the social history of the region. In historical research the area of material culture is less analyzed. Although Kinga Tüdös S. did treat the lifestyle and material culture of the Székely nobles, no such work considering Csík Seat has been done so far. In our case, we do not dispose of manor inheritance inventories, so I tried to form an overall image of the noble lifestyle in Csík based on different types of sources. Analyzing the sporadically surviving testaments, the documents of church archives, such as the Black Book of Joannes Kájoni, of different Domus Historia, we gain insight not only to the activities of local supporters of the church, but also to their economical potential and their living standards.

By the thorough analyze and presentation of the abovementioned topics, we gain new information about the noble society of Csík Seat in the Period of Principality. Before presenting the different matters, first of all we need a detailed historiographic review and an analysis of the related written sources, the type of which being very diverse, thus needing various perspectives.

Bibliography

Abbreviations

EOE	<i>Erdélyi Országgyűlési Emlékek.</i> I-XXI. Szerk. Szilágyi Sándor. MTA, Bp., 1875-1898.
MTT	Magyar Történelmi Tár
SzOkI	Szabó Károly, Szádeczky Kardoss Lajos, Barabás Samu (szerk.): <i>Székely Oklevéltár.</i> I-VIII. Magyar Történelmi Társulat, Székely Történelmi pályadíj – alap felügyelő bizottság, Ajtai K. Albert Nyomdája, MTA, Kolozsvár, Budapest, 1872-1934.

SzOkI Új	Demény Lajos (szerk.): <i>Székely Oklevéltár. Új sorozat IV-VIII.</i> Kriterion, Bukarest, 1998-2006.
RMK	Régi Magyar Könyvtár
RNLHMH	Románia Nemzeti Levéltárának Hargita Megyei Hivatala (Csíkszereda)
RNLKMH	Románia Nemzeti Levéltárának Kovászna Megyei Hivatala (Sepsiszentgyörgy)
RNLKOLMH	Románia Nemzeti Levéltárának Kolozs Megyei Hivatala (Kolozsvár)

Archival sources

Loszteiner Leonárd: *Cronologia topographico-chorographica seu sub specie annuae felicitatis et calamitatis Provinciae Transylvaniae et Siculiae descriptio pervetusti Monasterii Csik Somlyiviensis ad Beatam Virginem Visitantem...* Kolozsvár, 1777-1178. Kézirat, Csíksomlyó, Csíksomlyói Ferences Könyvtár, jelzete: A VI. 7/5254.

Csíkszéki Egyházi Gyűjtőlevéltár, Csíkkozmas Plébánia Iratai, Kozmási Historia Domus.

Csíkszéki Egyházi Gyűjtőlevéltár, Csíkszenttamás Plébánia Iratai, Sajgó Ferenc végrendelete 1646.

Csíkszéki egyházlátogatási jegyzőkönyv, 1669. Csíki Székely Múzeum, Levéltári Gyűjtemény, ltsz. 6256.

Múzeum Betliar, Fond A-KH; ODD-I., Fasc. 2; 34, Folio: 9-14, Andrási Péter végrendelete 1591.

Romániai Nemzeti Levéltár Hargita Megyei Hivatala (RNLHMH): F 27 Csíkszék levéltára.

Romániai Nemzeti Levéltár Kolozs Megyei Hivatala (RNLKOLMH):

F 324- Béldi család iratai Inv. II/59. – Kozmási örökség.

F 324- Béldi család iratai Inv. II/52. – Szentgyörgyi örökség iratai.

F 59, Béldi család levéltára.

F 1192, Lázár család levéltára, 112 csomag, Iratok Gyergyószárhegyről, 40r.

Romániai Nemzeti Levéltár Kovászna Megyei Hivatala (RNLKMH): F 27. Dr. Nagy Jenő gyűjteménye. Fasc. IV. Mikó Péterné Ózdi Judit testimonialia levele, 1-3.

Issued resources

A csíkszentmihályi Sándor család oklevéltára. Szerk. Sándor Imre. Stief Jenő és Társa Könyvsajtója, Kolozsvár, 1914.

A székelyföldi katolikus plébániák levéltára I. Dokumentumok a csíksomlyói és a kantai iskola történetéhez. Gyűjtötte és közreadja Sávai János. Ferences Nyomda és Könyvkiadó, Szeged, 1997.

Adalék I. Rákóczi György és a Porta összeköttetései történetéhez. Közli Beke Antal. Magyar Történelmi Tár, 3. sorozat, 17. évf, 1894, 81-105.

Az erdélyi fejedelmek királyi könyvei I. 1569-1602. Mutatókkal és jegyzetekkel regeszákban közléteszi Fejér Tamás – Rácz Etelka – Szász Anikó. EME, Kolozsvár, 2005, 118.

Csíki Székely Krónika. Szerk. György Attila. Hargita Kiadóhivatal, Csíkszereda, 2000.

Evlia Cselebi török világutazó magyarországi utazásai 1660-1664. Kiad. Fodor Pál. II. kiadás. Gondolat, Bp., 1985.

Első katonai felmérés (First military survey 1769-1773). <https://mapire.eu/en/map/firstsurvey-transylvania/?layers=142&bbox=2856772.1268970473%2C5850159.917444939%2C2883964.5997094987%2C5859714.545980586> (letöltés ideje: 2019.09.09.).

Fekete könyv. Az erdélyi ferences kuztódia története. Kájoni János kézírata 1684. Damokos Pál Péter anyagát felhasználva, sajtó alá rendezte és fordította Madas Edit. Scriptum kft., Szeged, 1991.

Köblös Zoltán: *Adattár.* Geneológiai Füzetek, 2. évf., 8-9. sz., 1904, 128-131.

Nagyajtai Cserei Mihály históriája. Kiadta Kazinczy Gábor. Emich Gusztáv Könyvnyomdája, Pest, 1852. <http://mek.oszk.hu/05600/05632/05632.pdf>.

Sándor Imre: *A csíkszentsimoni Endes család.* Genealógiai füzetek, 1. évf., 7-8. sz., 1903, 87-89.

Sándor Imre: *A csíkszentsimoni Endes család levéltára 1544-1659*. Közlések I., II. Genealógiai füzetek, 4. évf., 2. sz., 1906, 10-12, 23-24.

Sándor Imre: *A csíkszentsimoni Endes család levéltára 1544-1659*. Közlések III., IV. Genealógiai füzetek, 4. évf., 3. sz., 1906, 30-32, 41-43.

Tóth István György: *Misszionáriusok jelentései Magyarországról és Erdélyről (1627-1707)*. Róma-Budapest, MTA Történettudományi Intézet, 1994.

Erdélyi testamentumok I. Hadviselő székelek végrendeletei – Háromszék. Vál., bev. tan., jegyz. Tüdős S. Kinga. Mentor Kiadó, Marosvásárhely, 2003.

Erdélyi testamentumok III. Erdélyi nemesek és főemberek végrendeletei (1600-1660). Vál., bev. tan., jegyz. Tüdős S. Kinga. Mentor Kiadó, Marosvásárhely, 2008.

Erdélyi testamentumok V. Kora újkori marosvásárhelyi végrendeletek. Vál., bev. tan., jegyz. Rüs-Fogarasi Enikő, Mentor Kiadó, Marosvásárhely, 2014.

Erdélyi okmánytár II. 1301-1339. II. Jakó Zsigmond, Forráskiadványok 40., MNL, Bp., 2004.

Bibliography

Bakács István: *A török hódoltság korának népessége*. In: Magyarország történeti monográfiája. Szerk. Kovacsics József, Bp., 1963, 115-142.

Bálinth Gyula: *Kovászna megye népessége és népesedése a XIV. században*. In: *Korunk*, 37. évf., 1978, 3. sz., 215-219.

Balló István: *Adatok a csíki negyedfélmegye havasainak közös birtoklásáról*. In: *Magyar Gazdaságtörténeti Szemle*, 6. évf., 1899, 301-327.

Balogh Jolán: *Az erdélyi renaissance I*. Erdélyi Tudományos Intézet, Kolozsvár, 1943.

Balogh Judit: *A székely nemesség helyzete Bethlen Gábor fejedelemsége alatt, a Liber Regius oklevelei alapján*. In: *Tanulmányok Szapolyai Jánosról és a kora újkori Erdélyről*. (Studia Miskolcinsia) Szerk. Besenyei József, Horváth Zita, Tóth Péter, Miskolci Egyetem BTT, Miskolc, 2004, 247-267.

Balogh Judit: *A székely nemesség kialakulásának folyamata a 17. század első felében*. (Erdélyi Tudományos Füzetek 254.) EME, Kolozsvár, 2005.

Balogh Judit: *A székely társadalom Báthory Gábor korában*. In: *Báthory Gábor és kora*. Szerk. Papp Klára, Jeney-Tóth Annamária, Ulrich Attila, Debreceni Egyetem Történelmi Intézete, Debrecen, 2009, 153-173.

Balogh Judit: *A székely város a 16-17. században*. In: *Város és társadalom a 16-17. században*. (Studia Miskolciensia 1.). Szerk. Besenyei József, Fazekas Csaba. Pro Historia Hungariae Superioris Alapítvány, Miskolc, 1994, 27-34.

Balogh Judit: *A székely társadalom Bocskai István korában*. In: *Publicationes Universitatis Miskolcinsis. Sectio Philosophica*, 13. évf., 2. sz, 2008, 9-20.

Balogh Judit: *Apafi Mihály erdélyi fejedelem portai diplomatáinak felekezeti hovatartozása és kapcsolatrendszere.* <http://real.mtak.hu/70919/1/VFH%20-%20Balogh%20%28Apafi%29%2018%20%28tordelt%29.pdf> (letöltés ideje 2019.06.05).

Balogh Judit: *Apor István felemelkedésének állomásai.* In: Művészet és mesterség. Tisztelgő kötet R. Várkonyi Ágnes emlékére. Szerk. Horn Ildikó, Lauter Éva, Várkonyi Gábor, Hiller István, Szirtes Zsófia, Balogh Zsuzsanna, Pásztor Katalin, Tamás Máté. I-II. L'Harmattan, Budapest, 2016, 387-417.

Balogh Judit: *Bethlen Gábor és a székely városok.* In: Bethlen Erdélye, Erdély Bethlene. A Bethlen Gábor trónra lépésének 400. évfordulóján rendezett konferencia tanulmányai. Szerk. Dáné Veronka, Horn Ildikó, Lupescu Makó Mária, Oborni Teréz, Rüszt-Fogarasi Enikő, Sipos Gábor. EME, Kolozsvár, 2014, 584-596.

Balogh Judit: *Bethlen Gábor víziója a székely társadalomról.* In: Bethlen Gábor képmása. Szerk. Papp Klára, Balogh Judit. Debreceni Egyetem, Történelmi Intézet, Debrecen, 2013, 215-227.

Balogh Judit: *II. Rákóczi György és a székelyek.* In: Szerencsének egyes forrása. Szerk. Kármán Gábor, Szabó András Péter. L'Harmattan, Bp., 2009, 343-371.

Balogh Judit: *Összetartó erők és leváló elemek a 17. századi székely társadalomban.* In: Mikrotörténelem: vívmányok és korlátok. A Hajnal István Kör – Társadalomtörténeti Egyesület 1999. évi miskolci konferenciájának előadásai. (Rendi társadalom – Polgári társadalom 12.) Szerk. Dobrossy István. A Hajnal István Kör – Társadalomtörténeti Egyesület és a Borsod – Abaúj – Zemplén Megyei Levéltár közös kiadványa, Miskolc, 2003, 252-265.

Balogh Judit: *„Náj modi” és Erdély: a tárgyak világa a 17. századi Erdély főúri udvaraiban.* In: A fogyasztás társadalomtörténete. Hajnal István Kör – Társadalomtörténeti konferenciája Rendi társadalom – Polgári Társadalom (18.), Hajnal István Kör – Társadalomtörténeti Egyesület, Pápai Református Gyűjtemények, Budapest, Pápa, 2007, 91-96.

Bárdos Edit: *16-17. századi figurális kályhacsempék a diósgyőri várból.* In: A Hermann Ottó Múzeum Évkönyve, 15. évf, 1976, 51-63.

Bárth János: *Az eleven székely tízes. A csíkszentgyörgyi és csíkbánkfalvi tízesek működése a XVII-XX. században.* Bács-Kiskun Megyei Önkormányzat Múzeumi szervezete, Kecskemét, 2007.

Bárth János: *Település. Morfológiai falutípusok.* In: Magyar Néprajz IV. Életmód. Akadémiai Kiadó, Bp., 1997, 50-76.

Bartis Erika: *Csíkszentkirály gazdasági helyzete az újkorban (17-19. század).* In: A Csíki Székely Múzeum Évkönyve, 2009, V. évf., 197-219.

Benda Kálmán: *Diplomáciai szervezet és diplomaták Erdélyben Bethlen Gábor korában.* In: Századok, 115. évf., 4. sz., 1981, 725-730.

Benedek Fidél: *Ferences kolostorok és templomok.* II. Pallas Akadémia Kiadó, Csíkszereda, 2008.
Benkő Elek: *A középkori Székelyföld.* I. MTA, Bp., 2012.

Benkő Elek: *Erdély középkori harangjai és bronz keresztelőmedencei.* Polis Kiadó, Budapest-Kolozsvár, 2002.

Benkő Elek – Demeter István – Székely Attila: *Középkori mezőváros a Székelyföldön.* (Erdélyi Tudományos Füzetek 223.) EME, Kolozsvár, 1997.

Benkő József: *Transsilvania specialis.* Közzéteszi Szabó György. II. Kriterion, Bukarest-Kolozsvár, 1999.

Benkő Károly: *Csík, Gyergyó és Kászonszék leírások.* Stein János nyomda, Kolozsvár, 1853.

Bethlen János: *Erdély története.* Balassi Kiadó, Bp., 1993.

Bocskai István végrendelete: http://adatbank.transindex.ro/html/alcim_pdf9831.pdf (letöltés ideje 2018.11.19.).

Bodor György: *Az 1562 előtti székely nemzetségi szervezetről.* In: Történelmi Szemle, 26. évf., 2. sz., 1986, 281-305.

Born, Robert: *Mapping Transylvania as a multiethnic and multiconfessional region in 17th-to 19th century Costume Books.* In: From Traditional Attire to Modern Dress. Modes of Identification Modes of Recognition in the Balkans (XVIth-XXth Centuries). Ed. Constanța Vintilă-Ghițulescu, Cambridge Scholars Publishing, 2011, 52-63.

Botár István: *Havasok keblében rejtő szép Csík. A Csíki-medence középkori településtörténete.* Opitz Kiadó, Bp., 2019.

Botár István: *Szépvíz a középkorban. Csíkszentmihály megyéjének középkori történeti vázlata 1562-ig.* In: Határvédelem évszázadai Székelyföldön. Csíkszék és Gyimesek vidéke. Szépvízért Egyesület, Szépvíz, 2018, 75-100.

Botár István: *A Csíki-medence középkori településtörténete.* Doktori disszertáció. ELTE, Bp., 2013. <http://doktori.btk.elte.hu/hist/botaristvan/diss.pdf> (letöltés ideje 2019.09.04.).

Botár István: *Falvak, szegek, tízesek. Megjegyzések Csík középkori településtörténetének kérdésköréhez.* In: A Csíki Székely Múzeum Évkönyve, VII. évf., 2011, 11-27.

Braudel, Fernand: *Anyagi kultúra, gazdaság és kapitalizmus XV-XVII. században. A mindennapi élet struktúrái: a lehetséges és a lehetetlen.* I., Gulta könyvkiadó, Bp., 2004.

Connert János: *A székelyek alkotmányának története. Különösen a XVI. és XVII. században.* Betegh Pál és társa könyvkereskedése Székelyudvarhely, 1906.

Csáki Árpád: *Újabb adatok a csíkszeredai Mikó-vár 17. századi történetéhez.* In: A Csíki Székely Múzeum Évkönyve, VII. évf., 2011, 97-105.

Dávid Zoltán: *A székelyek száma 1567-1992.* In: Történeti demográfiai füzetek, 3. sz., 1997, <http://demografia.hu/kiadvanyokonline/index.php/tortenetidemografiaiFUZETEK/article/view/2321> (letöltés ideje: 2019.10.17.).

Deák Éva: *Népviséletek a 17-18. századi Erdélyben a viselet sorozatok tükrében.* In: ETHNOLOGIA, A Magyar Tudományos Akadémia Néprajzi Kutatóintézetének Évkönyve, 32. kötet, 2015, 145-180.

Deák Farkas: *Két végrendelet a XVII. és XVIII. századból.* In: MTT, 3. sorozat, 1. évf, 1878, 949-960.

Deák Farkas: *Uzoni Béldi Pál.* Szerk. Szilágyi Sándor. MTA és Magyar Történelmi Társulat, Bp., 1887, <http://mek.oszk.hu/05600/05699/html/#footnote-71> (letöltés ideje: 2019.06.03.).

Demény Lajos: *Bethlen Gábor és kora.* Politikai könyvkiadó, Bukarest, 1982.

Demény Lajos: *Gazdálkodás és társadalom Székelyföldön Bethlen Gábor korában.* In: Századok, 134. évf., 4. sz., 2001, 907-953.

Demény Lajos: *A székelyek és Mihály vajda 1593-1601.* Kriterion, Bukarest, 1978.

Demény Lajos: *Székely szabadság, katonáskodás és fejedelmi politika (1562-1648).* In: A székelység története a 17-19. században. Szerk. Egyed Ákos, Magyar András. Pallas-Akadémia, Csíkszereda, 2001, 197-237.

Domanovszky Sándor (szerk.): *Magyar művelődéstörténet.* III. Höllrigh József: Magyar és törökös viselet a XVI-XVII. században. Digitális kiadás: Arcanum Adatbázis Kft. 2003, <http://mek.oszk.hu/09100/09175/html/index.html> (letöltés ideje: 2020. 07. 24.)

Egyed Ákos: *A székely örökség*. In: *Korunk*, 3. folyam, 18. évf., 7. sz., 2007, 48-54.

<http://epa.oszk.hu/00400/00458/00127/3640.html>

Egyed Ákos: *A székelyek rövid története a megtelepedéstől 1918-ig*. Pallas Akadémia Kiadó, Csíkszereda, 2006.

Endes Miklós: *Csik-, Gyergyó-, Kászonszék földjének és népének története 1918-ig*. MTA, Bp., 1938.

Entz Géza: *Erdély építésze a 14-16. században*. EME, Kolozsvár, 1996.

Enyedi István: *II. Rákóczi György veszedelméről 1657-1660*. In: *Erdélyi Történelmi Adatok IV*. Szerk. Szabó Károly. EME, Kolozsvár, 1862, 219-316.

Erdély öröksége. Erdélyi emlékirók Erdélyről. VI. *Haldokló erdély 1662-1703*. Szerk. Makkai László. Franklin-Társulat Kiadása, Budapest, 1941.

Erdély története. I. A kezdetektől 1606-ig. Szerk. Makkai László, Mócsy András. Akadémiai Kiadó, Bp., 1986.<http://mek.oszk.hu/02100/02109/html/112.html>.

Erdély története II. 1606-tól 1830-ig. Szerk. Makkai László, Szász Zoltán. Akadémiai Kiadó, Bp., 1986.

Fehér János: *Az olaszteleki Daniel-kastély és a 17. századi falképei*. Dániel Kastély Egyesület, Olasztelek, 2016.

Gál Mária – Russu Tibor: *A csíkszentkirályi és krasznahorkai Andrássy család nyomában*. Csíkszentkirály, 2002.

Garda Dezső: *Főnépek, lófők, gyalogkatonák Csíkban és Gyergyóban. Csík és Gyergyó gazdasági fejlődése és népességének alakulása 1750-ig.* Státus Kiadó, Csíkszereda, 1999.

Gebei Sándor: *Báthory István lengyel király és az Erdélyi Fejedelemség kapcsolata a livón háború (1558-1583) befejezésének küszöbén, 1579-1581-ben.* In: Eszterházy Károly Tanárképző Főiskola Tudományos Közleményei, Sectio Historiae, 1998, Új sorozat, 23., 89-105.

Gerelyes Ibolya: *Kínai szeladon kerámia a budavári palota leletanyagában.* In: Budapest Régiségei, 38. évf., 2004, 79-91.

Gervers-Molnár Vera: *A sárospataki bokályos ház.* In: Folia Archaeologica, 22. évf., 1971, 183-216.

Heckenast Gusztáv: *János Zsigmond végrendelete.* In: Keresztény Magvető, 111. évf., 4. sz., 2005, 317-334.

Hegyi Géza: *A pápai tizedjegyzék tévesen azonosított Székelyföldi helynevei.* In: Tanulmányok a székelység középkori és fejedelemségkori történelméből. Szerk. Sófalvi András – Visy Zsolt. Haáz Rezső Múzeum – Pro Énlaka Alapítvány, Énlaka – Székelyudvarhely, 2012, 97-113.

Horn Ildikó: *A hatalom pillérei. A politikai elit az Erdélyi Fejedelemség megszilárdulásának korszakában. (1556-1588),* Akadémiai Doktori Értekezés, Bp., 2012.

Horn Ildikó: *„Én creaturáim vagytok édes híveim.” Az erdélyi elit változásai Bethlen Gábor korában.* In: Bethlen Erdélye, Erdély Bethlene. A Bethlen Gábor trónra lépésének 400. évfordulójára rendezett konferencia tanulmányai. Szerk. Dáné Veronka – Horn Ildikó – Lupescu Makó Mária – Oborni Teréz – Rüszt-Fogarasi Enikő – Sipos Gábor, EME, Kolozsvár, 2014, 189-202.

Imreh István: *A törvényhozó székely falu.* Kriterion, Bukarest, 1983.

Imreh István – Pataki József: *Kászonszéki krónika 1650-1750*. Európa-Kriterion Kiadó, Budapest-Bukarest, 1992.

Jakó Zsigmond: *A székely társadalom útja a XIV-XVI. században*. In: Uő: *Társadalom, egyház, művelődés*. Magyar Egyháztörténeti Enciklopédia Munkaközösség, Bp., 1997, 37-57.

Juhász Krisztina: *Bocskai István erdélyi országgyűlései*. In: *Belvedere Meridionale*, 24. évf., 3. sz., 2012, 6-16.

Karda-Markaly Aranka: *I. Apafi Mihály 1670-ben kiadott kiváltságlevele Csíkszereda mezővárosának*. In: *Lymbus*, Magyarástudományi forrásközlemények. Szerk. Ujváry Gábor, Külgazdasági és Külügyminisztérium, MTA BTK, MNL, Nemzetközi Magyarástudományi Társaság, OSZK, Bp., 2018, 275-289.

Kalnoky, Nathalie: *The Szekler Nation and Medieval Hungary. Politics, Law, and Identity on the Frontier*. Bloomsbury Academic, Bloomsbury, 2019.

Kalnoky, Nathalie: *A székely nemzet konstitúciói és privilégiumai*. Pallas-Akadémia, Csíkszereda, 2008.

Kelemen Lajos: *Erdélyi magyar templomi karzat- és mennyezetfestmények a XVII. századból*. <http://mek.niif.hu/04900/04920/html/mhodonerdely0054.html>.

Kémenes Mónika: *Kályhacsempék Csík-, Gyergyó- és Kászonszékből 14-18. század*. Entz Géza Művelődéstörténeti Alapítvány, Kolozsvár, 2005.

Kubinyi András: *A középkori anyagi kultúra kutatása és néhány módszertani problémája*. In: *Aetas*, 5. évf., 1990, 51-68.

László Andor: *Bocskai István fejedelem végrendelete*. In: <https://ntf.hu/index.php/2020/03/31/bocskai-istvan-fejedelem-vegrendelete/> (letöltés ideje: 2020. 07. 01.)

Lázár Miklós: *A gróf Lázár család*. Római Katolikus Lyceum Nyomda, Kolozsvár, 1858.

Lázár Miklós: *Erdély főispánjai (1540-1711)*. In: *Századok*, 22. évf., 5. sz., 1888, 334-348.

Lázár Miklós: *Erdély főispánjai (1540-1711)*. Külön lenyomat a *Századok* 1887-1889-ki évfolyamaiból. Athenaeum R. Társ Nyomdája, Bp., 1889.

Lélek és kincs Csíkszentmiklóson. Fejezetek a Csíkszentmiklósi római katolikus egyházközség életéből. Szerk. Balog László – Szöcs János – Ferencz Mátéffy Kriszta. Státus könyvkiadó, Csíkszentmiklós, 2009.

Léstyán Ferenc: *Megszentelt kövek*. I-II. Gyulafehérvári Római Katolikus Érsekség, Kolozsvár, 2000.

Lupescu Makó Mária: *Considerații privind testamentele nobiliare din Transilvania la sfârșitul evului mediu*. In: *Acta Musei Napocensis* II. Istorie, 2002–2003, 115-138.

Lupescu Makó Mária: *Testamentul politic al lui Ștefan Bocskai*. In: Tudor Sălăgean, Melinda Mítu (coord.): *Principele Ștefan Bocskai și epoca sa*. Argonaut, Cluj-Napoca, 2006, 38-62.

Lupescu Makó Mária: *Miért? Kinek? Mit? Erdélyi középkori végakaratok szerkezeti jellemzői*. In: Certamen I. Szerk. Egyed Emese, Pakó László, Weisz Attila. EME, Kolozsvár, 2013, 191-210.

Madas Edit – Monok István: *A könyvkultúra Magyarországon a kezdetektől 1730-ig*. Balassi Kiadó, Bp., 1998.

Markaly Aranka: *16-17. századi nemesítő oklevelek a Csíki Székely Múzeum gyűjteményében.* In: A Csíki Székely Múzeum Évkönyve, XI-XII. évf., 2016, 133-151.

Mordovin Maxim: *Petki István II. Rákóczi György főudvarmestere.*
https://www.academia.edu/14170403/Petki_Istv%C3%A1n_II._R%C3%A1k%C3%B3czi_Gy%C3%B6rgy_f%C5%91udvarmestere_-_Istv%C3%A1n_Petki_Prince_George_R%C3%A1k%C3%B3czi_IIs_Grand_Master_of_the_Household (letöltés ideje: 2019.07.18)

Mójszis Dóra: *Magyar és spanyol típusú női öltözetek a nagylózsi leletben. (16-17. század)* In: Művészettörténeti Értesítő, 34. évf., 3-4 sz., 1985, 150-154.

Muckenhaupt Erzsébet: *16-19. századi könyvgyűjtők kötetei a Csíki Székely Múzeum „Régi Magyar Könyvtár” gyűjteményében.* In: A Csíki Székely Múzeum Évkönyve VII. évf., 2011, 121-145.

Nagy Iván: *Magyarország családi címerekkel és nemzedékrendi táblákkal.* I-X. Kiadja Friebeisz István, Pest, 1857-1863.

Nagy Márta: *Egy főúri rangra emelkedett nemes élete: Hidvégi Mikó Ferenc (1585-1635).* In: A Csíki Székely Múzeum Évkönyve, II. évf., 2006., 83-121.

Oborni Teréz: *A királybírák szerepe a székely székekben a 16. század második felében.* In: “Éltünk mi sokáig két hazában...” Tanulmányok a 90 éves Kiss András tiszteletére. (Speculum Historiae Debreceniense 9.) Szerk. Dáné Veronka, Oborni Teréz, Sipos Gábor. Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen, 2012, 103-123.

Oborni Teréz: *Erdély kiváltságos rendjei és népei a fejedelemség korában.* In: Bethlen Gábor és kora. Katalógus a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Hajdú-Bihar Megyei Levéltára és Győr-Sopron Megyei Levéltárának közös kiállításából. Szerk. Ólmosi Zoltán. Magyar Nemzeti Levéltár, Bp., 2013, 10-23.

Oborni Teréz: *Erdély közjogi helyzete a speyeri szerződés után (1571-1575)*. In: Udvar, állam és kormányzat a kora újkori Erdélyben. (Udvertörténet kötetek IV.) ELTE, Bp., 2011, 16-100.

Oborni Teréz: *Erdély pénzügyei I. Ferdinánd uralma alatt 1552-1556*. Szentpétery Imre TT Alapítvány, Bp., 2002.

Oborni Teréz: *Erdélyi országgyűlések a 16-17. században*. Országgház Kiadó, Bp., 2018.

Oborni Teréz: *A kora újkori latin nyelvű forrásszövegek kiadásáról. A történeti források kiadásának módszertani kérdései*. In: FONS, 7. évf., 1. sz., 2000, 67-75.

Orbán Balázs: *A Székelyföld leírása*. II. Ráth Mór kiadása, Pest, 1869.

Pál-Antal Sándor – Ördögh Imre – Balázs Dénes – Miklós Márton: *Csíkmadaras. Egy felcsíki falu múltja és jelene*. Mentor Kiadó, Marosvásárhely, 2006.

Pál-Antal Sándor: *A székelyek földje és népe*. Mentor Kiadó, Marosvásárhely, 2013.

Pál-Antal Sándor: *Csík-, Gyergyó-, Kászonszék társadalma a 17. században. (Vázlat)* In: Acta, 1. évf., 1995, 153-159.

Pál-Antal Sándor: *Csíkszereda a 18. század elején*. In: A Csíki Székely Múzeum Évkönyve, VI. évf., 2010, 291-308.

Pál-Antal Sándor: *Székely önkormányzat-történet*. Mentor Kiadó, Marosvásárhely, 2002.

Pál-Antal Sándor: *Székely székek a 18. században. III. Csíkszék 1701-1722 között*. Mentor Kiadó, Marosvásárhely, 2009.

Pál-Antal Sándor: *Székelyföld és városai*. Mentor Kiadó, Marosvásárhely, 2003.

Pál Judit: *Városfejlődés a Székelyföldön 1750-1914*. Pro-Print, Csíkszereda, 2003.

Papp Sándor: *Homonnai-Drugeth Bálint, Rákóczi Zsigmond és Báthory Gábor küzdelme az Erdély feletti hatalomért 1607-ben*. In: *Századok*, 142. évf., 4. sz., 2008, 807-849.

Pásztor Emese: *Oszmán-török szőnyegek az Iparművészeti Múzeum gyűjteményéből. In memoriam Batári Ferenc*. Iparművészeti Múzeum, Bp., 2007.

Pataki József: *A csíki vashámor a XVII. század második felében*. (Csíkszeredai Múzeum kiadványa) Csíkszeredai Nyomda, Csíkszereda, 1971.

Régi Magyar Könyvtár⁸⁷⁸, *Approbatae constitutiones regni Transilvaniae...*, Pars Tertia, Titulus Septiagesimus sextus, art XII.

Radvánszky Béla: *Magyar családélet és háztartás a XVI. és XVII. században*. I. MTA, Bp., 1896.

Rüsz-Fogarasi Enikő: *A székelyek vásárai az erdélyi fejedelemség korában*. In: *A mezővárostól a rendezett tanácsú városig*. Szerk. Garda Dezső. Státus Kiadó, Csíkszereda, 2011, 116-134.

Rüsz-Fogarasi Enikő: *Bethlen Gábor, Kolozsvár és az országgyűlés*. In: *Bethlen Erdélye, Erdély Bethlene*. Szerk. Dáné Veronka, Horn Ildikó, Lupescu Makó Mária, Oborni Teréz, Rüsz-Fogarasi Enikő, Sipos Gábor. EME, Kolozsvár, 2014, 571-584.

Rüsz-Fogarasi Enikő: *A székelyek a koraiújkorai atlaszok leírásaiban*. In: *A székelység 12-17. századi története és a Blénessi család*. Szerk. Garda Dezső. Státus könyvkiadó, Csíkszereda, 2015, 317-336.

Sarkadi Nagy, Emese: *Local Workshops - Foreign Connections. Late Medieval Altarpieces from Transylvania*. Jan Thorbecke Verlag, Ostfildern, 2012.

Sarkadi Nagy Emese: „Az Boldog Aszszony képet radiusba vegyem”. *Szemponatok a csíksomlyói Madonna művészettörténeti elemzéséhez*. In: *Művészettörténeti Értesítő*, 65. évf., 2. sz., 2016, 229-240.

Sudár Balázs: *Iszkender és Bethlen Gábor. A pasa és a fejedelem*. In: *Századok*, 145. évf., 4. sz., 2011, 975-996.

Szádeczky Kardoss Lajos: *A székely nemzet története és alkotmánya*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1993.

Szádeczky-Kardoss Lajos: *A székely nemzet története és alkotmánya*. „Hargitaváralja” J. Sz. K., Bp., 1927.

B. Szabó János: *A székelyek katonai szerepe Erdélyben a mohácsi csatától a Habsburg uralom megszilárdulásáig (1526-1709)*. In: *Határvédelem évszázadai Székelyföldön*. Szépvíz, Szépvízért Egyesület, 2018, 100-153.

Szabó Károly: *Mihály vajda adománylevele a székelyeknek*. In: *Magyar Történelmi Tár*, 3. sorozat, 3. évf., 1880, 789-793.

Szabó T. Attila: *Csík-, Gyergyó- és Kászoszék*. Szabó T. Attila kéziratos gyűjtéséből közzéteszi Hajdú Mihály, Makay Emese, Slíz Mariann. Magyar Nyelvtudományi Társaság, Bp., 2006.

Székely felkelés 1595-1596, előzményei, lefolyása, következményei. Szerk. Benkő Samu, Demény Lajos, Vekov Károly. Kriterion, Bukarest, 1979.

Răscoala secuilor din 1595-1596. Coord. Samu Benkő, Lajos Demény, Károly Vekov, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1978.

Székelyföld története. II. Szerk. Egyed Ákos, Hermann Gusztáv Mihály, Oborni Teréz. MTA BTK-EME-HRM, Székelyudvarhely, 2016.

Szende Katalin: *Otthon a városban. Társadalom és anyagi kultúra a középkori Sopronban, Pozsonyban és Eperjesen.* MTA Történettudományi Intézete, Bp., 2004.
https://www.academia.edu/19698955/Otthon_a_v%C3%A1rosban._t%C3%A1rsadalom_%C3%A9s_anyagi_kult%C3%BAra_a_k%C3%B6z%C3%A9pkori_Sopronban_Pozsonyban_%C3%A9s_Eperjesen._At_home_in_the_town._Society_and_material_culture_in_medieval_Sopron_Pozsony_and_Eperjes_Budapest_MTA_T%C3%B6rt%C3%A9nettudom%C3%A1nyi_Int%C3%A9zete_2004._318_pp (letöltés ideje: 2017. 04.15.)

Szilágyi Sándor: *Az erdélyi 1681-iki hadjárat előkészületei történetéhez.* In: *Hadtörténeti Közlemények*, 4. évf., 1891, 415-420.

Szilágyi Sándor: *Gyulaffi Lestár történeti maradványai.* Magyar Történelmi Tár, 3. sorozat, 16. évf., 1883, 415-420.

Szőcs János: *17. századi csíkszéki pogánydúlások.* In: *Acta*, I. évf., 1995, 147-151.

Szőcs János: *A Mikó-vár története.* Csíki Székely Múzeum, Csíkszereda, 2005.

Szőcs János: *Népességgyarapodás és egészségügy Csíkszékből (1614-1850).* In: *A Csíki Székely Múzeum Évkönyve*, VI. évf., 2010, 353-365.

Szőcs Miriam: *17. századi erdélyi oltárok, kora barokk oltárok a Székelyföldön.* Doktori disszertáció. ELTE, Bp., 2010, <http://doktori.btk.elte.hu/art/szocsmiriam/diss.pdf>. (letöltés ideje: 2019.07.03.)

Szőcs Péter: *Kerámiaedények a régészet és az írott források tükrében.* In: *Korunk*, 14.évf., 7. sz., 2004, 36-42.

Tompos Lilla: *Magyar és spanyol női viselet Magyarországon a 16. században*. In: Korunk, 3. folyam, 19. évf., 7. sz., <https://epa.oszk.hu/00400/00458/00139/tomposl.html> (letöltés ideje: 2021.02.05)

Tóth Hajnalka: *A vasvári békekötésig vezető út. Oszmán-Habsburg diplomáciai lépések a béke megújítására 1662-1664.* (academia.edu, letöltés ideje: 2019.05.14.).

Tóth István György: *Az első székelyföldi katolikus népszámlálás*. Történelmi Szemle, 40. évf., 1998, 61-87.

Trócsányi Zsolt: *Erdély központi kormányzata 1540-1690*. Akadémiai Kiadó, Bp., 1980.

Trócsányi Zsolt: *Rákóczi Zsigmond (Egy dinasztia születése)*. In: A Debreceni Déri Múzeum Évkönyve, LIX. évf., Debrecen, 1979, 57-111.

Trócsányi Zsolt: *Törvényalkotás az Erdélyi Fejedelemségben*. Gondolat Kiadó, Bp., 2005.

Tüdős S. Kinga: *Székely főnemesi életmód a XVII. század alkonyán*. Kriterion, Bukarest-Kolozsvár, 1998.

Tüdős S. Kinga: *A székelyek írástudással-műveltséggel szerzett címeres levelei a 16-17. században*. In: A Csíki Székely Múzeum Évkönyve, IX. évf., 2013, 245-273.

Tüdős S. Kinga: *Erdélyi hétköznapok*. Osiris, Bp., 2001.

Tüdős S. Kinga: *Erdélyi védőrendszerek a XV-XVIII. században. Háromszéki templomvárak*. Püski Kiadó, Bp., 1995.

Tüdős S. Kinga: *Jobbágyélet a fejedelemségkori Erdélyben*. Mentor Kiadó, Marosvásárhely, 2001.

Tüdős S. Kinga: *Fidelitatea moștenirii secuiești: Lázár Erzsébet, doamna contelui Kálnoki*. In: Grădina rozelor. Femei din Moldova, Țara Românească și Transilvania (sec. XVII-XIX) Coord.

Violeta Barbu, Maria Magdalena Székely, Tüdős S. Kinga, Angela Jianu. Editura Academiei Române, București, 2015, 269-291.

Tüdős S. Kinga: *Egy székely nemesasszony élete és személyisége Apafi korában. Lázár Erzsébet Kálnoki Sámuelné.* In: Tamás Edit (szerk.): Erdély és Patak fejedelemszonya, Lorántffy Zsuzsanna I. Sárospataki Rákóczi Múzeum, Sárospatak, 2000, 93-109.

Vámszer Géza: *Életforma és anyagi műveltség. Néprajzi dolgozatok, gyűjtések, adatok (1930-1975).* Kriterion, Bukarest, 1977.

R. Várkonyi Ágnes: *Az öltözködés filozófiájáról.* In: Történelmi Szemle, 53. évf., 4. sz., 2011, 503-536.

Vass Miklós: *A királyi könyvek székely oklevelei.* Különlenyomat az Erdélyi Múzeum 1900, 17. évf. Kolozsvár, 1900.

Vekov Károly: *Tria Genera Siculorum.* In: Kastélyok, udvarházak és lakóik a régi Székelyföldön. Szerk. Tüdős S. Kinga. Székely Nemzeti Múzeum, Sepsiszentgyörgy, 2013, 39-63.

Veres László: *Üveg művességünk a XVI-XIX. században.*
<http://mek.oszk.hu/13400/13475/13475.pdf> (letöltés ideje: 2019.10.07.).

Veress Endre: *Báthory István erdélyi fejedelem és lengyel király levelezése.* I-II. Erdélyi Tudományos Intézet, Kolozsvár, 1944.

Veszely Károly: *Okmánytár: Házaspapok a Székelyföldön.* In: Erdélyi egyháztörténelmi adatok I. A római katolikus lyceum nyomdájának betűivel, Kolozsvár, 1860, 301-317.

Virovecz Nándor: *Kereszténység szolgálata vagy politikai árulás? Balassa Menyhárt 1562. évi pártváltása és az északkeleti várháborúk.* In: Mozgó frontvonalak. Háború és diplomácia a

várháborúk időszakában 1552-1568. (Studia Agrensia 35.) Szerk. Bujdosné Pap Györgyi – Fejér Ingrid – H. Szilárd Ágota. Dobó István Vármúzeum, Eger, 2017, 255-283.

Virovecz Nándor: Válaszúton az uralkodók között. In: Paletta I. Koráújkor–történeti diákkonferencia. Szerk. Fekete Bálint, Nyul Viktor. ELTE BTK, Bp., 2013, 7-23.